

## **Taula rodona: «La utilitat de la IATE per a la traducció»**

### **1. LA IATE ENTRE ELS TRADUCTORS: USOS, PUNTS FORTS I FEBLES, I PROPOSTES DE MILLORA<sup>1</sup>**

Soc traductora d'alemany i anglès, i m'he dedicat uns quants anys a la traducció tècnica i la localització, època durant la qual vaig ser usuària de la IATE. Les idees que exposo aquí, tanmateix, no són fruit només de la meua experiència personal, sinó que he recollit l'opinió de diversos companys de l'Associació Professional de Traductors i Intèrprets de Catalunya (APTIC), associació a la qual vaig representar en la taula rodona que va tenir lloc l'octubre del 2019 a l'Institut d'Estudis Catalans, i de la qual és testimoni aquest document.

Tots coincidim a destacar que la IATE és un recurs terminològic molt conegut, molt utilitzat i força ben valorat, encara que per als traductors de català sens dubte és el Cercaterm el recurs de referència, la qual cosa implica que de vegades cal fer el triple recorregut: la IATE per trobar el terme en castellà i després el Cercaterm per trobar el català.

La IATE, malgrat el que podria semblar d'entrada, és un recurs que no només fan servir els traductors molt especialitzats, sinó que arriba a tota mena de traductors. Per exemple, quan apareixen normatives noves, com pot ser el Reglament general de protecció de dades personals (RGPD). Com que són temes que d'alguna manera penetren en diversos àmbits de la vida, qualsevol traductor s'hi pot trobar; aquest seria el cas d'un traductor de pàgines web que hagi de traduir l'avís de privadesa relacionat amb l'RGPD. En aquest sentit, se sol combinar l'ús

1. Aquest article correspon a la intervenció de Carlota Gurt Daví en la taula rodona de la sessió de la SCATERM *La IATE: un recurs útil per a la traducció?* (7 d'octubre de 2019).

de la IATE amb corpus com el LEX, ja que els termes no sempre disposen de prou context dins de la fitxa de la IATE i de vegades és necessari recórrer a la font terminològica original: la norma. Fins i tot els traductors literaris van a petar a la IATE: ara, per exemple, estic traduint una escena judicial d'una novel·la amb força termes jurídics. D'altra banda, els intèrprets em consta que també la fan servir per preparar les interpretacions. En definitiva, la IATE és un recurs molt utilitzat no només per traductors tècnics i especialitzats, com podria semblar, sinó que és un recurs amb un ús molt estès i diversificat entre el col·lectiu que represento.

La darrera versió que es va presentar a la taula rodona certament presenta millores substancials respecte a les anteriors, no només pel que fa a l'aspecte, la claredat i el disseny, sinó per les opcions de cerca ampliades i més personalitzables que abans, els filtres i les referències disponibles.

Al nostre país, el principal problema de la IATE és que no compta amb el català entre les seves llengües. Malgrat els esforços recents que s'han fet des del TERMCAT per fer una extracció de termes jurídics i econòmics de la IATE i oferir-ne una traducció catalana, el nombre de termes continua sent testimonial. Tanmateix, sembla que per als usuaris interns sí que existeixen algunes entrades en català: des de l'APTIC encoratgem les institucions a buscar la manera que aquestes dades siguin consultables.

Pel que fa als àmbits en els quals més s'utilitza, destaca, com és natural, el seu ús en totes les traduccions relacionades amb normativa europea, camp en el qual la IATE és imbatible, com per definició ha de ser, vistos el seu origen i la seva raó de ser. En aquest camp, els professionals solen combinar la consulta de la IATE amb la de corpus com el LEX i el DOGC.

En segon lloc, la IATE destaca en els camps de la terminologia jurídica i econòmica, que podríem dir que en constitueixen el nucli dur. Hi ha d'altres àmbits, però, com el mèdic o l'enginyeria, on els traductors consultats consideren que cal ser més vigilants a l'hora de donar per bones les traduccions que ofereix la IATE, alguns fins informen d'errors tant de contingut com ortogràfics, o alguns casos d'entrades molt àmplies on molts termes d'una llengua corresponen a molts termes en una altra, la qual cosa provoca que no sempre siguin correctes totes les correspondències.

La IATE també resulta molt útil en alguns casos amb termes complicats dels quals no es troba informació, i dels quals només es troba referència a la IATE. D'alguna manera, doncs, la IATE és una font d'inspiració per al traductor, que la farà servir no només per trobar un terme, sinó també per agafar idees, ja sigui de la llengua d'arribada amb la qual treballa o d'altres llengües emparentades (en el cas del català, resulten molt útils el francès i l'italià), de manera que els traductors solen fer cerques en diverses llengües alhora, cosa que és un dels punts forts de l'eina.

A la IATE es troba a faltar, tanmateix, la presència d'algunes disciplines, les quals, arran de la manera com s'alimenta aquest recurs, no hi tenen cabuda, si bé això no vol dir que no hi hagi necessitat d'una terminologia europea regulada. Seria el cas, per exemple, de projectes europeus en camps menys regulats com podrien ser les arts escèniques o les humanitats.

El que més es valora són les noves opcions de cerca i la possibilitat de restringir els resultats d'una manera molt específica gràcies, per exemple, a la gran quantitat de subcamps. A més, de tota la informació addicional a la qual dona accés: referències, fonts, definició, context i, especialment, la fiabilitat. Si bé les entrades on seria més necessari disposar de referències addicionals, de vegades són les que menys informació inclouen. Sigui com sigui, sembla que la IATE s'aproxima cada vegada més —si bé encara queda lluny— al somni del traductor de disposar d'una eina total des d'on poder accedir amb un clic no només als termes, sinó també a un corpus on es pugui contrastar la col·locació de la paraula, el context d'ús, etc.

L'aspecte més negatiu de la IATE, a banda d'alguns errors puntuals ortogràfics i de contingut, fruit de la magnitud de la base de dades, és que és molt àmplia i això pot dificultar discernir quin és el terme buscat quan hi ha diverses fitxes. Comprenem que la neteja és una tasca ingent i possiblement inassumible, però contribuiria a evitar certa duplicitat de termes que de vegades causa confusió i fa la consulta més feixuga i poc clara.

En relació amb la possibilitat, a primer cop d'ull interessantíssima, de descarregar la IATE per integrar-la en programes de traducció assistida, sembla que no és una pràctica gaire habitual entre el col·lectiu dels traductors, que s'estimen més mantenir les seves pròpies bases de dades terminològiques i alimentar-les amb el terme de la IATE, després de contrastar-lo. Ara bé, resulta interessant la possibilitat d'accedir a la IATE directament des dels programes de traducció assistida com a connector (*plug-in*).

Una proposta de millora de cara al futur seria ampliar les possibilitats d'interacció entre la IATE i els seus usuaris, especialment amb la possibilitat de crear una tercera tipologia d'usuaris (usuari semiintern) per poder tenir accés a més dades, sobretot a les entrades en català i a les entrades no validades, ja que aquestes són entrades per a termes nous que possiblement siguin termes amb usos no consolidats, vacil·lants, i per tant termes amb els quals el traductor necessita més ajuda.

En conclusió, la IATE és un recurs útil i necessari, amb moltes virtuts i alguns defectes: la magnitud de l'eina és alhora la seva gran virtut i el seu major defecte, com amb tantes altres coses de la vida.

CARLOTA GURT DAVÍ  
Membre de l'Associació Professional  
de Traductors i Intèrprets de Catalunya

## 2. LA IATE, UNA EINA ÚTIL PER A LA TRADUCCIÓ I EL TREBALL TERMINOLÒGIC AL DEPARTAMENT D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC DEL PARLAMENT DE CATALUNYA. CONSIDERACIONS PER AL DEBAT<sup>2</sup>

### 2.1. *Introducció*

La meua intervenció inicial a la taula rodona consisteix a presentar la feina que fem els lingüistes del Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya. Em referiré especialment a les tasques que tenim encomanades de traducció i terminologia, dues feines especialment relacionades en aquest cas, i faré quan calgui alguna referència a la base de dades IATE, amb un parèntesi sobre una breu col·laboració que el Departament va fer-hi fa uns quants anys. La meua intenció és poder contestar a la pregunta que dona títol a aquesta trobada (la IATE, és una eina útil per a la traducció?), o, com a mínim, exposar algunes consideracions des del punt de vista de la feina que es fa al Departament d'Assessorament Lingüístic.

### 2.2. *El Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya*

Els lingüistes del Parlament adscrits al Departament d'Assessorament Lingüístic (DAL) tenen l'encàrrec de vetllar per la qualitat lingüística dels textos que produeix la institució parlamentària. Aquesta qualitat s'ha d'entendre en un sentit ampli: gramatical, terminològica, traductològica, textual o discursiva, de redacció i adequació al registre, etc.

Malgrat el que es podria pensar, els textos sotmesos a l'assessorament del DAL no són només de tipus jurídic (legislatiu o normatiu), sinó també administratiu, protocol·lari, declaratiu, periodístic o divulgatiu.

Però és veritat que la tasca d'assessorament lingüístic i control terminològic que porta a terme el DAL amb relació al llenguatge legislatiu —com a llenguatge d'especialitat amb característiques pròpies, dins el context més ampli del llenguatge jurídic— és característica i exclusiva del DAL i és important especialment perquè estableix el model de llengua de les lleis de Catalunya.

En concret, i en el context d'aquesta especialització, se sotmeten a l'assessorament i la revisió lingüística del DAL les lleis, les mocions i les resolucions, entre altres textos parlamentaris (per exemple, les declaracions). Per tant, s'incideix directament sobre els textos de les iniciatives parlamentàries en tramitació, que acaben sent textos aprovats per òrgans de la cambra, com el Ple i les comissions.

En aquesta feina els lingüistes adscrits al DAL assessoren lingüísticament les

2. Aquest article correspon a la intervenció d'Agustí Espallargas en la taula rodona de la sessió de la SCATERM *La IATE: un recurs útil per a la traducció?* (7 d'octubre de 2019).

ponències i les comissions, i ho fan en col·laboració i coordinadament amb els Serveis Jurídics, que assumeixen la responsabilitat última sobre els textos aprovats des d'un punt de vista jurídic.

La descripció detallada de les tasques oficialment assignades als lingüistes del Parlament es troba als Estatuts del règim i el govern interiors del Parlament de Catalunya (ERGI-2019), principalment en els articles 26 i 28. Es tracta d'un text de funcionament intern que aprova una comissió parlamentària amb competències per a fer-ho, en què es descriu la funció dels lingüistes del Parlament en general, i també les tasques concretes que han de dur a terme els lingüistes assignats al DAL.

També cal esmentar la referència que hi ha al Reglament del Parlament (RPC-2018), en què es reconeix explícitament la tasca d'assessorament dels lingüistes en les ponències i les comissions (articles 49, 120, 147 i 246).<sup>3</sup>

Aparèixer explícitament al Reglament del Parlament és molt rellevant perquè és un text que regula el funcionament de la institució amb rang de norma jurídica derivada de l'Estatut.

### **2.3. *La traducció i el treball terminològic al Departament d'Assessorament Lingüístic***

#### **2.3.1. Traducció**

Les lleis de Catalunya es tramiten al Parlament en català, però també tenen, per llei, versions en les altres llengües oficials: el castellà i l'occità (variant aranesa). Aquesta feina l'assumeixen d'ofici els lingüistes del DAL.

Sovint, a petició d'algun òrgan de l'Administració parlamentària o del Govern, alguns textos aprovats també s'han de traduir a altres llengües que no són les oficials, com l'anglès, el francès, l'alemany, l'italià, etc., o també el basc, el gallec, etc. En aquest cas, les traduccions s'encarreguen a traductors professionals externs, experts en llenguatge legislatiu o jurídic o amb experiència en la matèria de què tracta el text. En aquests casos, els lingüistes del DAL revisen les traduccions per garantir-ne la compleció i assegurar la coherència terminològica interna del text.

3. Article 49.4 RPC (serveis que es presten a les meses de les comissions): «4. La mesa de la comissió és assistida per un lletrat del Parlament, encarregat d'assessorar-la jurídicament en totes les iniciatives i els procediments que s'han de substanciar, i de coordinar l'assistència que els serveis del Parlament presten a la comissió, i pels serveis lingüístics en la formalització de resolucions i acords.»

Article 120.2 RPC (sobre l'informe de la ponència i dictamen de la comissió): «2. [...] Correspon a la ponència, assessorada pels serveis jurídics i lingüístics, d'elevat a la comissió propostes de tècnica legislativa i d'adequació a les regles i als usos formals i lingüístics del Parlament respecte als projectes i les proposicions de llei.»

Altres articles RPC: 147 (tramitació de textos consolidats: coordinació d'un lletrat i col·laboració d'assessors lingüístics); 246 (suport dels lingüistes a la tasca parlamentària en general).

L'activitat de traducció del Parlament a càrrec del DAL també inclou la traducció al català de documents en llengües no oficials. Aquestes traduccions cap al català acostumen a ser documents normatius o de treball, de divulgatius a molt especialitzats, que encarrega algun òrgan de la cambra o algun servei o departament de l'Administració parlamentària.<sup>4</sup>

Per exemple, la traducció de documents de treball sobre un àmbit concret que un membre dels Serveis Jurídics vol poder llegir en català per la tasca que fa d'assessorament d'un projecte de llei.<sup>5</sup>

O bé la traducció de normativa estrangera: de vegades, per facilitar la tasca d'assessorament a les comissions i ponències (documents d'ús intern), però també perquè es vol divulgar normativa europea o internacional (documents per a la difusió externa). En aquest sentit, uns dels documents més destacats que s'han traduït al català, i també a l'aranès, són els tractats de la Unió Europea i la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea.

En el cas de la traducció de la normativa europea esmentada el procés va ser complex: es va prendre la versió en francès com a versió primera (paral·lelament amb l'anglesa) i es van haver de tenir molt en compte les diferents traduccions a altres llengües romàniques, com el castellà, l'italià, el portuguès o el romanès.

És especialment en aquests casos, és a dir, en la tasca d'establiment d'equivalències catalanes, de termes en català, que és d'una gran rellevància l'ajut de bases de dades multilingües, com la base de dades IATE, i també de tècnics i experts a qui cal consultar.

### 2.3.2. Treball terminològic

A banda de la fraseologia o de les fórmules textuais pròpies del llenguatge legislatiu, cada llei conté un cabal terminològic important, un lèxic propi i específic de la matèria sobre la qual es legisla, de la matèria sotmesa a regulació (el comerç, les carreteres, els ports, l'esport, l'ensenyament, els serveis socials, el medi ambient, la memòria històrica, les taxes i els tributs, l'alimentació, el dret civil, i tants altres). Això afecta tant alguns termes ja consolidats dins de cada àmbit com paraules del lèxic comú que s'especialitzen —es converteixen en termes— en el context d'una llei o norma concreta.

En la seva feina, els lingüistes del DAL han de vetllar sobretot per la univocitat denominativa i per la precisió semàntica d'aquests termes usats en una norma

4. A part de la traducció sorgida de les relacions entre institucions (protocol, visites, viatges, programes d'actes, etc.), que també és molt abundosa.

5. Per exemple, recentment, la traducció de documents sobre la legislació del joc i les apostes a Bèlgica.

determinada. L'apartat de definicions que contenen algunes lleis —en què es defineixen i s'estableixen les denominacions dels termes emprats per als conceptes que es regulen— contribueix a assegurar aquests principis.

En resum, els textos legislatius generen sovint nova terminologia i, sobretot, moltes vegades la consoliden, tant explícitament —en l'apartat de definicions— com implícitament, per l'ús que se'n fa en el text. És molt important, doncs, tractar de la manera més rigorosa, contrastada i consensuada possible aquesta terminologia incipient o en procés de consolidació.

I és important fer-ho així perquè, com ja hem dit altres vegades, d'alguna manera, els textos aprovats pel Parlament poden actuar com a agents de normalització terminològica. Fent un símil amb el llenguatge jurídic, podríem dir que creen «jurisprudència terminològica».

En aquest context, es necessiten eines o recursos que ajudin a aquesta tasca de precisar els límits semàntics de cada concepte tal com ho hagi pogut fer la normativa estatal o europea, i també a prendre decisions sobre la forma de les denominacions. En definitiva, el que fa qualsevol òrgan o unitat que practica el treball terminològic.

D'una banda, els lingüistes del DAL estableixen, quan és possible, contacte amb experts o especialistes. Si pot ser, amb els redactors d'un projecte de llei (tècnics del Govern, o del departament corresponent, competents en la matèria), però també amb els diputats de la ponència que estableix i redacta el dictamen que s'ha de convertir en llei, o amb els mateixos destinataris de la disposició legal (algun col·legi professional, per exemple). Això es pot fer de manera més o menys informal, per exemple, durant l'assistència als treballs de la ponència, o bé, més formalment, mitjançant un informe proposta lingüístic o terminològic. El lletrat que té assignada la comissió acostuma a fer d'intermediari en aquestes comunicacions directes o indirectes.

D'altra banda, es recorre a la consulta de bases de dades, com hem apuntat: el Cercaterm, la IATE i altres.

Pel que fa a la base de dades IATE, cal dir que el fet que sigui multilingüe i que proporcioni contextos d'ús dels termes és molt útil per a conèixer i contrastar les denominacions en altres llengües properes (francès, castellà, italià o portuguès), i també en anglès.

En aquest mateix sentit, també són molt útils les informacions associades a cada entrada de la IATE, a part de la denominació, com la marca de fiabilitat, la definició, la font, el context d'ús, la marca de recomanació quan hi ha més d'una equivalència, etc.

## **2.4. Col·laboració del Parlament amb la base IATE**

El Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament va col·laborar directament amb la base de dades IATE l'any 2006. En concret, en el marc d'una

estada de pràctiques d'una assessora lingüística durant quatre mesos a la Unitat de Coordinació, Qualitat, Terminologia i Documentació del Departament d'Espanyol de la Direcció General de Traducció. La feina inicial va consistir a traduir del castellà al català un glossari d'uns cent trenta termes de l'àmbit de la defensa de la competència.

Tots aquests termes i altres que s'havien de revisar havien de formar part de la IATE, que llavors partia de l'antic Eurodicautom, per a poder-los fer consultables públicament amb garantia de qualitat terminològica i normativa.

La intenció era també que en un futur immediat aquesta feina perdurés en el temps i que, per a poder anar alimentant les entrades de termes en català a la IATE, aquesta relació es consolidés i s'oficialitzés mitjançant un conveni institucional. Es tractava d'oficialitzar o normalitzar d'alguna manera l'assessorament en català.

Durant un temps, doncs, algunes fitxes en català de la IATE es van revisar i efectivament es podien consultar, tot i que no era possible una consulta universal, sinó interna mitjançant una clau d'accés. Per tant, les fitxes eren, si més no, accessibles als professionals que hi tinguessin accés (traductors, terminòlegs, lingüistes, etc.).

Probablement per canvis en l'estament polític, i atès que, com és sabut, el català no és una de les llengües de treball de la Unió, i aquest estatus depèn de l'Estat, la col·laboració no es va convertir en conveni i finalment no va anar més enllà d'aquella breu estada.

En definitiva, la feina feta durant aquesta col·laboració, i també la que aleshores o posteriorment hagin pogut fer altres col·laboradors, com el TERMCAT, no s'ha visibilitzat de manera general. Com és sabut, en les versions posteriors de la IATE, i fins avui, el català no hi és visible.

### **2.5. *La base de dades IATE, una eina útil per a la traducció?***

És evident l'ajut inestimable d'una base de dades com aquesta per a la feina que fan els lingüistes del Parlament assignats al DAL, tant per a traduir termes al català com per a fer consultes de contrast amb altres llengües pel que fa a denominacions de termes dubtosos. I ho és per diversos motius:

- pel fet de ser multilingüe;
- perquè té una interfície de consulta clara amb què els usuaris es poden familiaritzar fàcilment;
- per totes les informacions que cada fitxa duu associades, i
- pel tipus de fonts de què s'alimenta: d'una banda, conté un gran fons de textos normatius i jurídics, que fa que gairebé sempre es trobi el terme referit al camp que interessa; de l'altra, inclou també textos amb interès metalingüístic (ma-



nuals o guies d'estil de departaments o unitats de la Unió Europea, per exemple) en què algun terminòleg o traductor ja s'ha enfrontat a aquell problema i l'ha resolt.

Podem dir, per tant, que sí, que la base de dades IATE és útil per als membres del DAL, pel perfil que tenen d'assessors lingüístics que han de fer també de traductors i de terminòlegs.

Però no es pot deixar de dir que el profit que en podrien treure seria molt més gran, òbviament, si la base de dades inclogués entrades en català. És evident que és diferent el profit que en treu un traductor al castellà, al francès, a l'anglès o a l'alemany, o a qualsevol de les llengües oficials de la Unió Europea, que tradueix directament a la llengua pròpia i troba ja una proposta, o més d'una, en aquesta llengua.

Seria molt profitós, doncs, poder disposar de l'accés a bases de dades terminològiques multilingües de l'àmbit de la traducció legislativa o juridicoadministrativa que incloguessin el català.

## 2.6. *Consideracions per al debat de la taula rodona*

Apunto en aquest apartat algunes qüestions que han sorgit durant la preparació d'aquesta intervenció inicial, amb l'objectiu que contribueixin al debat i la discussió finals, i amb el benentès que algunes poden haver estat aclarides en la conferència inicial o les intervencions dels altres participants a la taula rodona.

Amb relació als usuaris, hi ha algun perfil predefinit de l'usuari de la IATE? Hem destacat la importància del treball complementari entre els traductors i els assessors lingüístics (revisors i més terminòlegs que traductors). En aquest sentit, com la fan servir els traductors professionals?

Pel que fa a la presència del català, quines perspectives hi ha? Seria possible que hi hagués entrades en català, com a mínim, per a l'ús intern? Com es pot recuperar la feina que hi han fet algunes institucions? El TERMCAT i la Universitat Oberta de Catalunya, en un projecte de recerca, acaben de publicar els equivalents en català de més de 16.000 fitxes de la IATE. Però no apareixen en la consulta de la IATE en línia, sinó que s'han donat a conèixer a part. Acabaran formant part de la versió interna de la IATE?

I arran del que constatàvem més amunt, quin és el motiu de la invisibilització del català a la IATE? Pot haver-hi raons polítiques? Perquè de tècniques no n'hi hauria d'haver. Quina norma es violentaria per la presència del català en una base de dades terminològica multilingüe com la IATE? Cal fer notar que la comunitat lingüística que ho reclama, la catalana, té darrere assemblees parlamentàries que legislen directament en aquesta llengua i organismes o institucions que fan un treball de normalització terminològica i terminografia de prestigi reconegut, com el Consell Supervisor i el TERMCAT; de difusió del treball terminològic, com la SCATERM; unitats de terminologia dels diversos serveis lingüístics de les univer-

sitats; o la recerca en terminologia, també en l'àmbit universitari (IULA, etc.). Hi ha altres llengües no oficials de la UE que es trobin en el mateix cas?

Pel que fa al contingut i l'estructura de la base de dades, quin és i com s'ha decidit el corpus de textos de què es forneix la IATE? Amb relació a les entrades, com s'alimenta la base? Ho fa cada institució de la UE a partir de les bases de dades pròpies? I en aquest sentit, com s'evita la duplictat d'informacions o l'excés de soroll?

AGUSTÍ ESPALLARGAS

Lingüista del Departament d'Assessorament Lingüístic  
del Parlament de Catalunya

### 3. LA IATE: UN RECURS ÚTIL PER A LA TRADUCCIÓ? APORTACIONS DES DEL TERMCAT<sup>6</sup>

#### 3.1. *Introducció*

Les consideracions recollides en aquest article intenten aportar un punt de vista sobre la utilitat de la IATE des de la pràctica del treball terminològic que duem a terme al TERMCAT, que té com a objectiu oferir recursos en terminologia catalana.

#### 3.2. *La IATE, font de terminologia especialitzada i multilingüe*

En la nostra activitat terminològica pràctica, al TERMCAT tenim com a matèria de treball potencial tots els àmbits d'especialitat i, sigui des de l'elaboració de diccionaris sectorials, sigui des de l'atenció de consultes puntuals, ens podem trobar davant de tot el ventall possible d'especialització terminològica:

- el nom per a una papallona invasora,
- per a un fenomen meteorològic,
- per a una preparació culinària de moda,
- per a un ciberatac informàtic,
- per a un assaig clínic...

En general, la IATE és una molt bona eina de referència en terminologia referida a àmbits com l'administració, el dret, l'economia i la política europea, per raons òbvies atesos els àmbits de treball dels organismes que hi ha al darrere. I

6. Aquest article correspon a la intervenció de Marta Grané Franch en la taula rodona de la sessió de la SCATERM *La IATE: un recurs útil per a la traducció?* (7 d'octubre de 2019).

també, en ocasions en què apareix nova normativa referida a àmbits de tradició reguladora, com per exemple l'alimentació i l'urbanisme, i és difícil documentar en contextos especialitzats formes de recent aparició, pot ser que la IATE ja disposi d'una fitxa relacionada, atenent a la necessitat de traduir regulació específica en diverses llengües.

Per tenir dades més concretes, hem consultat a la IATE els termes que comentem en els darrers quinze apunts d'actualitat al web del TERMCAT (<https://www.termcat.cat/ca/actualitat/apunts>). En general, en aquest apartat comentem termes d'àmplia divulgació, i d'alguna manera relacionats amb l'actualitat, de diversos àmbits.

Els resultats són els que es recullen en la taula 1.

TAULA 1. *Darrers quinze termes dels apunts d'actualitat*

<i>Terme anglès</i>	<i>Terme català del Cercaterm</i>	<i>Fitxa a la IATE</i>
<i>greening</i>	ecologització	sí
<i>fake news</i>	notícia falsa o notícia enganyosa	sí
<i>chatbot, virtual assistant</i>	bot de conversa, assistent virtual, assistent de veu	sí
<i>tour operator</i>	operador turístic	sí
<i>aftertaste</i>	postgust, final en boca, retrogust	sí
<i>digital identity, online identity</i>	identitat digital	sí
<i>animal rights</i>	animalisme	sí
<i>enteroviruses</i>	enterovirus	sí
<i>salmonellosis</i>	salmonel·losi	sí
<i>roller sport</i>	esport de roda petita	no
<i>phototype</i>	fototip, fototipus (dermatologia)	sí
<i>plogging</i>	correcollir, córrer i netejar	no
<i>heatstroke</i>	cop de calor	sí
<i>genderqueen, non-binary</i>	no-binari, de gènere no-binari	no
<i>assana</i>	àsana	no

FONT: Elaboració pròpia.

La majoria, doncs, disposen de fitxa a la IATE, que inclou denominacions en anglès, generalment francès i castellà i també algunes altres llengües de la base. En força casos inclouen definicions o contextos aclaridors dels usos.

Aquesta informació ens serveix per a l'estudi del concepte i per a la documentació de denominacions en diverses llengües europees. Convé remarcar la utilitat de la ponderació de les fonts que ofereix la IATE, per mitjà d'uns símbols d'estrelles, que en casos de força varietat denominativa ajuda a valorar la informació.

Complementàriament, hem consultat a la IATE un altre grup de termes de naturalesa diferent. Es tracta de vint termes que actualment estem estudiant perquè són neologismes de l'àmbit de la ciberseguretat, concretament denominacions d'atacs informàtics en l'àmbit del diccionari en línia *Terminologia de la ciberseguretat* (taula 2). Són formes que els experts ens han demanat d'estudiar perquè es documenten en anglès i no tenen alternativa catalana, i tampoc no en tenen generalment en altres llengües europees. En català, estem valorant quines alternatives serien possibles, i estem preparant-ne dossiers perquè els tracti el Consell Supervisor del TERMCAT.

TAULA 2. *Denominacions d'atacs informàtics en anglès*

<i>Terme anglès</i>	<i>Fitxa a la IATE</i>	<i>Terme anglès</i>	<i>Fitxa a la IATE</i>
<i>ad injection</i>	no	<i>bashware</i>	no
<i>ad stacking</i>	no	<i>booter</i>	sí
<i>pixel stuffing</i>	no	<i>cross site scripting</i>	sí
<i>cookie dropping</i>	no	<i>cracking</i>	sí
<i>domain spoofing</i>	no	<i>cryptojacking</i>	sí
<i>bluebugging</i>	no	<i>information leakage</i>	no
<i>bluesnarfing</i>	no	<i>overlay</i>	sí
<i>angler phishing</i>	no	<i>payload</i>	sí
<i>shoulder surfing</i>	no	<i>pulse wave</i>	no
<i>tailgating</i>	sí	<i>text bomb</i>	no

FONT: Elaboració pròpia.

Els resultats en aquest cas són diferents. Més de la meitat de casos no són recollits a la IATE, suposem que per raons de poc o escàs ús encara en la tipologia de textos que es tradueixen en els organismes europeus.

### 3.3. *I el català, on és?*

Des del nostre punt de vista, no podem deixar de banda que la IATE no ofereix la consulta pública de terminologia catalana, tot i que els recursos terminològics en català són prou amplis i de qualitat per merèixer-s'ho.

Per això, l'existència d'iniciatives encaminades a facilitar la inclusió de terminologia catalana a l'eina, o si més no per fer palesa la possibilitat de completar amb terminologia catalana aquesta base de dades, és necessària.

En l'apartat següent us presentem un projecte i un nou recurs en aquesta línia.

### 3.4. *La terminologia de la IATE en català*

L'any 2014 la base de dades IATE va posar a disposició pública la descàrrega parcial de les dades per llengua i àrea temàtica. Aquest fet va representar un canvi significatiu en la manera de consultar aquesta base de dades per part de professionals, especialistes i investigadors. Paral·lelament, la llengua catalana també disposa de bases de dades terminològiques o de corpus lingüístics especialitzats i multilingües d'accés obert. I d'aquí va néixer la idea de treure profit de tot aquest cabal terminològic, concretament per part d'un equip de recerca de la Universitat Oberta de Catalunya i amb la col·laboració del TERMCAT.

El projecte s'ha basat en la compilació d'informacions, per mitjà d'eines d'enginyeria lingüística, a partir dels corpus següents:

*IATE: Interactive Terminology for Europe* [en línia]. Luxemburg: European Union, 2019. <<https://iate.europa.eu/home>>.

*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2019. <<https://dogc.gencat.cat/ca>>.

TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA. *Terminologia Oberta* [en línia]. Barcelona: TERMCAT, Centre de Terminologia, 2019. <<https://www.termcat.cat/ca/terminologia-oberta>>.

*Viquipèdia: L'enciclopèdia lliure* [en línia]. St. Petersburg, Fl.: Wikimedia Foundation, 2019. <<http://ca.wikipedia.org/wiki/Portada>>.

En resum, s'han creat corpus paral·lels especialitzats, dels quals s'han extret de manera automàtica les denominacions en castellà o anglès que són presents a la IATE, juntament amb les corresponents denominacions en català. La identificació de denominacions en català en corpus paral·lels de gran volum ha estat possible per l'ús de models de traducció que es basen en sistemes de traducció automàtica estadística.

N'han resultat un conjunt de més de setze mil fitxes terminològiques. La primera versió de treball en curs d'aquest projecte és la *Terminologia de IATE en ca-*

talà (<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/264>), elaborada per la Universitat Oberta de Catalunya i el Centre de Terminologia TERMCAT amb la finalitat de posar a disposició pública en català, tant en format de consulta com de descàrrega, la terminologia en llengua catalana que actualment és present en la base de dades terminològica IATE en les vint-i-quatre llengües oficials de la Unió Europea.

Les fitxes del diccionari presenten la informació següent:

— Una o més d'una denominacions catalanes, amb la categoria lèxica en alguns dels casos; en la majoria de casos s'indica la font de la denominació catalana (en aquesta versió, quan hi ha diversos sinònims catalans en una fitxa generalment només s'indica la font en un d'ells).

— Una o més d'una denominacions en anglès, castellà i francès, considerades equivalents de traducció procedents de la IATE i que estan classificades amb un nivell de fiabilitat alt, amb la font de procedència.

— El codi IATE, considerat codi de referència, corresponent a les denominacions en anglès, castellà i francès, de la IATE.

— Una definició, en alguns casos, procedent de la Terminologia Oberta del TERMCAT.

— Una o més d'una indicació d'àrea temàtica. Les àrees temàtiques inclouen la descripció de l'àrea i també el codi corresponent a la IATE.

Les dades també s'ofereixen en el format de descàrrega TBX.

### 3.5. *Un futur de col·laboració*

La voluntat del projecte és la millora i el creixement, amb la incorporació de noves estratègies de tractament de les dades i també amb noves dades disponibles en bancs d'accés públic.

I aquesta terminologia està a disposició de la Unitat de Coordinació Terminològica del Parlament Europeu (TermCoord), gestora de la IATE, perquè es pugui incorporar a la versió interna d'aquesta eina terminològica, d'acord amb el conveni signat l'any 2015 entre el TERMCAT i TermCoord per enriquir la versió interna de la base de dades IATE amb terminologia catalana.

MARTA GRANÉ FRANCH  
Cap de Productes i Serveis  
del TERMCAT